

Prof. dr hab. Marek Bojarski
Wyższa Szkoła Prawa
We Wrocławiu

RECENZJA

**Rozprawy doktorskiej mgr Patryka Krzysztofa Theuss
pt. Prawne i kryminologiczne aspekty paserstwa w polskim prawie karnym
i wykroczeń,
napisanej pod naukowym kierunkiem Pani Profesor Ewy Guzik-Makaruk,
Białystok 2020 r. s. 219**

A. Wybór tematu

Autor dokonał właściwego doboru tematu ze względu na jego teoretyczną jak i praktyczną wagę. Zwykło się mówić, iż właściwie skonstruowany temat badawczy ma znaczący wpływ na wartość pracy. To twierdzenie sprawdza się w odniesieniu do podjętych przez Doktoranta badań.

Autor dokonując wyboru problematyki badawczej zwrócił uwagę, iż paserstwo nie jest związane bezpośrednio z pokrzywdzonym. Zależy ono od przestępstwa pierwotnego jak np. kradzież itp. Uświadomienie sobie zatem tej zależności ma doniosłe znaczenie w walce z tym zjawiskiem. Ograniczenie rynku zbytu na produkty pochodzące z kradzieży może wpłynąć na zmniejszenie zjawiska wzajemnych powiązań paserstwa i kradzieży.

Osiągnięcie założonych celów walki z czynami przeciwko mieniu jest nadrzędnym celem, który przyświeca Autorowi i w związku z tym podjęcie badań nad istotą przestępstwa paserstwa należy aprobować.

B. Układ pracy

Przyjęty temat opracowania wymuszał na Autorze prezentację badanego materiału w ściśle określony sposób. W pierwszej kolejności Autor skoncentrował swoją uwagę na przedstawieniu metodyki pracy. Prowadzone przez Doktoranta rozważania mają fundamentalne znaczenie dla całej rozprawy. Autor prezentuje tutaj problemy badawcze, które zamierza zweryfikować w rozprawie.

Bardzo dużo pytań stawia przed sobą Autor, które koncentrują się wokół problematyki historycznej. Wydaje się jednak, iż odpowiedź na niektóre nurtujące go problemy np. „ jak należy ocenić normatywny kształt regulacji funkcji prawa karnego” nie jest aż tak ściśle związana z regulacją paserstwa jaka była w pierwszych pomnikach prawa, jak jego regulacja zmieniała się na przestrzeni wieków i w jakim kierunku ewaluowały zmiany dotyczące tego przestępstwa. Autor stawia przed sobą dalsze pytania tj. jaki wpływ na obecne rozwiązanie miały regulacje obowiązujące na terenie Polski, ale też stwierdza, że np. system prawa common law był novum w stosunku do tradycyjnego porządku prawnego.

Sformułowane tutaj hipotezy badawcze cechuje pomieszanie problemów, bowiem Autor w tej części rozprawy po sformułowaniu pytań na które chce w dalszej części pracy odpowiedzieć, formułuje tezy co do których trudno zorientować się jaki mają związek z hipotezami badawczymi i z próbą odpowiedzi na postawione pytania. Tak np. stwierdzenie, iż znamiona występku paserstwa uległy rozszerzeniu oraz rezygnacji z kazuistycznej formy stosowania /s. 9 pkt. 4/ oraz stwierdzenie, że znamiona kwoty rozgraniczającej wykroczenie paserstwa od jego karnego odpowiednika zniosła coroczną „podwyżkę” progu pomiędzy wykroczeniem a przestępstwem /str. 10 pkt. 10/ Powstaje tutaj pytanie czemu ta informacja ma służyć?

W kwestii metod i narzędzi badawczych razi powołanie się w dysertacji doktorskiej na pracę dotyczącą wskazówek metodycznych do pisania pracy dyplomowej /przypis nr. 1 s. 10/ czy odesłanie do publikacji „Jak napisać pracę magisterską” /przypis nr 5 s. 11/.

Pomimo trudności w prezentacji celu jaki przyświeca Autorowi przy prowadzeniu badań, kolejne rozdziały są w miarę uporządkowane.

Rozdział II Paserstwo w ujęciu historycznym, Autor wskazuje, iż pierwowzór zachowania określony w dzisiejszy kodeksie karnym jako paserstwo został dostrzeżony w starożytnych pomnikach prawa. Autor pisze, iż w okresie przed naszą erą paserstwo nie stanowiło osobnego czynu zabronionego, lecz było ujmowane w granicach odpowiedzialności jak za kradzież /s. 16/.

Trudno zorientować się czy to są ustalenia Autora, czy są to stwierdzenia zaczerpnięte u innych autorów. W tym stwierdzeniu Autor nie odsyła do materiału źródłowego. Najbliższy tego stwierdzenia jest przypis nr 6 ze s. 16 wskazujący pracę K. Indeckiego „Przestępstwo paserstwa w kodeksie karnym z

1969 roku – analiza dogmatyczna, Łódź 1991 r., a więc chyba ten Autor nie stwierdzał jak to było z paserstwem przed naszą erą.

W części historycznej, w prawie rzymskim, germańskim czy *common law* Autor zbyt dużo miejsca poświęca uwagom ogólnym niż samej instytucji paserstwa. Jako przykład wskazać tu należy informacje Autora dotyczące podziału kar w *common law*, informacje dotyczące obecności Rzymian na ziemiach Celtów i inne, a o rozwiązaniach dotyczących paserstwa bardzo mało. Nie wiadomo jaki cel przyświecał Autorowi, kiedy informuje o paserstwie w Tanzanii, poświęcając temu zagadnieniu tylko kilka linijek tekstu co w żaden sposób nie może pretendować do naukowej analizy tej instytucji.

Zdecydowanie lepiej wypadają rozważania dotyczące regulacji paserstwa na ziemiach polskich.

W rozdziale III Autor prezentuje rozwój instytucji paserstwa w zasadzie od początku państwowości polskiej. Siłą rzeczy informacje dotyczące tego okresu są raczej skąpe, ale to nie jest zawinione przez Autora, lecz wynika z małej ilości informacji dotyczących tego okresu czasu.

Zdecydowanie większy zasięg mają rozważania koncentrujące się na wieku XIX. Doktorant wnikliwie przedstawia stan prawny w poszczególnych zaborach. Rozważania te stanowią punkt wyjścia do analizy kodeksu karnego z 1932 r. Zawarta w tej części pracy analiza badanej problematyki jest bardzo szczegółowa, chociaż oparta na raczej skromnym materiale źródłowym. Analizując problematykę paserstwa opisanego w kodeksie karny z 1932 r. opiera się raczej na opiniach formułowanych, nawet i obecnie, a w mniejszym stopniu na opiniach formułowanych w pierwszych latach obowiązywania tego kodeksu.

Podobnie wnikliwa jest analiza paserstwa opisanego w kodeksie karnym z 1969 r., lecz i tu podobnie jak w odniesieniu do kodeksu karnego z 1932 r., materiał źródłowy nie jest zbyt bogaty. W zasadzie Autor ogranicza się do analizy tez formułowanych w doktrynie, a orzecznictwo Sadu Najwyższego traktuje po macoszemu.

Na tle tych już historycznych rozważań zdecydowanie lepiej wypada analiza instytucji paserstwa z kodeksu karnego z 1997 r.

Rozdział IV dotyczy paserstwa umyślnego i nieumyślnego. Rozważania zawarte w tym rozdziale należy uznać za poprawne, a formułowane oceny za prawidłowe i logicznie wynikające ze wcześniej poczynionych ustaleń. Tę część rozprawy najwyżej oceniam, jej zawartość jak wspomniałem jest logicznie ze sobą powiązana i co ważniejsze Autor opiera się również na orzecznictwie Sądu

Najwyższego w przedmiotowej sprawie co w dużej mierze pozwala mu na poparcie hipotez badawczych postawionych we wstępie do rozprawy.

W rozdziale tym Autor prowadzi również rozważania na temat kwalifikowanego typu przestępstwa paserstwa jak i uprzywilejowanej jego postaci. Dla pełniejszego obrazu tego przestępstwa w rozprawie znajdujemy również rozważania związane z wymiarem kary, możliwością jej nadzwyczajnego złagodzenia czy odstąpienia od jej wymierzenia.

Oceniając tę część pracy stwierdzić mogę, iż Autor po początkowych niepowodzeniach wreszcie odnalazł się w roli badacza instytucji z zakresu prawa karnego i podjął próbę właściwej analizy przestępstwa paserstwa.

Obok rozważań z zakresu przestępstwa paserstwa, Autor w rozprawie prezentuje analityczny materiał dotyczący wykroczenia paserstwa. To poszerzenie pola badawczego zdecydowanie podnosi walor badawczy rozprawy. W wprowadzeniu Doktorant prezentuje historię tworzenia prawa o wykroczeniach jako kwestie organizacyjne stosowania tego prawa w praktyce. Po takim wprowadzeniu Autor zapowiada omówienie wykroczenia umyślnego jak i nieumyślnego wykroczenia paserstwa.

Niestety zbyt dużo miejsca w tym rozdziale Doktorant poświęca zagadnieniom zbyt odległym od zapowiedzianego tematu. Tak np. Autor prezentuje tu budowę kodeksu wykroczeń, tj. jego podział na część ogólną i szczególną, a w ramach tego podziału wymienia poszczególne kwestie tych części takie jak zasady odpowiedzialności, kary itp. Co moim zdaniem jest raczej kwestią podstawową gdy pisze się podręcznik, a nie gdy pisze się dysertację o jednej instytucji tego prawa. Tak samo jest w odniesieniu do prezentacji części szczególnej kodeksu wykroczeń gdzie Doktorant wymienia tytuły poszczególnych rozdziałów tego kodeksu. Tak samo uważam, że nie są tu potrzebne rozważania czym jest zbrodnia, a czym występki /s. 135/, jak i rozważania co jest kryterium rozgraniczającym wykroczenie od przestępstwa. To jest materia, która powinna znaleźć się w podręczniku, a nie w tej pracy. Treść tej dysertacji jest przeznaczona, z natury rzeczy do odbiorcy który ukończył studia prawnicze i nie ma potrzeby tłumaczyć mu rzeczy podstawowych.

Dopiero po tych, moim zdaniem zbędnych uwagach zawartych aż na 10 stronach maszynopisu, Autor przechodzi do omówienia istoty wykroczenia paserstwa. Te rozważania oparte są na literaturze przedmiotu i na zaprezentowanym przez Doktoranta orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Rozdział VI poświęcony jest zagadnieniom praktyki wymiaru sprawiedliwości w odniesieniu do przestępstwa paserstwa. Zaprezentowany tu materiał badawczy pozwala sobie wyrobić zdanie co do obrazu tej przestępczości. W rozdziale tym zawarte są informacje zarówno ze statystyk policyjnych jak i prawomocnych orzeczeń sądów.

Obraz tej przestępczości rysowany jest w oparciu na dużej ilości tabel poglądowych oraz na ich szczegółowym omówieniu. Dodatkowo Autor prezentuje badania akt sądowych spraw o przestępstwo paserstwa co znakomicie uzupełnia obraz funkcjonowania praktyki wymiaru sprawiedliwości w odniesieniu do przestępstwa paserstwa.

Rozważania z zakresu praktyki wymiaru sprawiedliwości kończą informacje dotyczące wymiaru kary, co uzupełnia obraz funkcjonowania przepisu przestępstwa paserstwa w praktyce.

Rozprawę kończą uwagi reasumujące ustalenia Doktoranta. Autor przekonuje, iż wszystkie, postawione na wstępie hipotezy badawcze zostały pozytywnie zweryfikowane. Należy jednak zwrócić uwagę, iż wartość niektórych stawianych hipotez jest różna. Z niektórych, moim zdaniem należało zrezygnować bowiem odpowiedź na nie jest tak oczywista, iż traktowanie ich jako hipotezy badawczej jest lekko przesadzone. Tak np. dotyczy to stwierdzenia, że przestępstwo paserstwa należy do grupy przestępstw powszechnych, a więc że należy ono do szerokiej grupy przestępstw, w których sprawcą może być każda osoba zdolna do poniesienia odpowiedzialności karnej /s. 180/ czy, iż jedną z potwierdzonych tez jest to, iż funkcja sprawiedliwościowa prawa karnego ma za zadanie wymierzenie kary sprawcy czynu zabronionego adekwatną do popełnionego zachowania się sprawcy.

C. Formalna strona opracowania

Praca napisana jest poprawnym i czytelnym językiem. Literatura i orzecznictwo są prawidłowo powoływane. Odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego czy do stanowiska doktryny prawa karnego, odczuwam czasem, brak wyraźnego stanowiska co do niektórych poruszanych kwestii, czy to aprobującego, czy krytycznego a czasem brak precyzji wypowiedzi. Tak np. Autor używa na określenie kodeksu karnego z 1932 r. terminu zapożyczonego z Wikipedii „Kodeks Makarewicza” /s. 5/ W doktrynie prawa karnego generalnie nie używa się takiego określenia, bowiem nie można zapominać o roli przy

tworzeniu Kodeksu karnego z 1932 r. jaką odegrał obok Profesora J. Makarewicza, Profesor W. Makowski.

D. Konkluzja

Przedstawiona mi do zrecenzowania rozprawa doktorska Patryka Krzysztofa Theuss pt. „Prawne i kryminologiczne aspekty paserstwa w polskim prawie karnym i wykroczeń” nie jest jednorodna. W części poziom jest odpowiedni dla prac doktorskich, a w części poziom jest słabszy. Ostatecznie mogę stwierdzić, że tych słabszych elementów jest jednak zdecydowanie mniej. W sumie te zdecydowanie lepsze fragmenty rozprawy skłaniają mnie do wyrażenia ogólnie pozytywnej opinii o pracy.

Reasumując wyżej przedstawione uwagi uważam, że dysertacja Pana mgr Patryka Krzysztofa Theuss stanowi samodzielne i oryginalne rozwiązanie problemu badawczego.

Praca w pełni odpowiada wymaganiom określonym w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65 poz. 595 ze zm.)

Oceniając rozprawę , mogę stwierdzić, że kandydat do uzyskania stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk prawnych wykazał się ogólną wiedzą jak i umiejętnościami prowadzenia pracy naukowej i w związku z ty. Uważam, że przedstawiona mi do zrecenzowania praca może stanowić podstawę do dalszego procedowania w zakresie przewodu doktorskiego.

Wrocław, 13.03. 2020

